

Аксьонова Віра Ігорівна, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін, Льотна академія Національного авіаційного університету

ОНТОЛОГІЧНІ ТА АКсіОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Вступ. Життєві витоки і філософський зміст проблеми буття та аксіологізації міжкультурної комунікації виходять з глибокої давнини. Повсякденне мислення сприймає терміни «бути», «існувати», як синоніми [1]. Філософія ж використовує поняття «бути», «буття» для позначення не просто існування, а саме того, що його гарантує. Тому термін «буття» у контексті міжкультурної комунікації в умовах формування і розвитку науково-інформаційного суспільства має у філософії особливий зміст, зрозуміти який можна тільки звернувшись до аналізу філософської проблематики буття [2; 10].

Постановка проблеми. Уперше термін «буття» у філософію ввів античний філософ Парменід для позначення й одночасно вирішення однієї реальної проблеми. У період розвитку досократівської філософії люди почали сумніватися у існуванні традиційних богів Олімпу. Всесвіт вже не здавався їм таким міцним, надійним, як раніше. Усе стало хитким, невизначеним, нестабільним й здавалося, що нібито втрачало форму. Людина залишалася без життєвої опори. Необхідно було знайти вихід до чогось міцного і надійного, більш-менш визначеного. Людям потрібна була віра в нову силу. Парменід сповістив людей про відкриття їм нової сили - сили Абсолютної думки, що забезпечила світу стабільність та надійність, людина знову набула впевненості у тому, що все у світі, з необхідністю підлягає Порядку. Цю Необхідність філософ назвав Божеством, Правдою, Провидінням, Долею. «Усе за необхідністю є вічним і незнищеним»; це означало, що заведений у світобудові хід речей не може раптово, випадково, змінитися: день завжди прийде на зміну ночі, Сонце раптово не згасне. Парменід заявив, що поза межами предметно-почуттєвого світу існує деякий гарант його існування. Саме для позначення описаної життєвої ситуації й способів її подолання Парменід ввів у філософію поняття й проблему «буття». Буття, за Парменідом, – це те, що знаходиться за світом чуттєвих речей, і це є думка, логос – космічний розум, через який для людини безпосередньо розкривається зміст Всесвіту, тобто не людина відкриває істину буття, а, навпаки, істина буття безпосередньо відкривається людині. Тому, процес логічного доказу не має вирішального значення ані для самої людини, ані для оцінки істинності знань людей.

Мета роботи. Розглянути онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації в умовах трансформації науково-інформаційного простору.

Результати та обговорювання. Онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації в умовах формування і розвитку науково-інформаційного суспільства набувають певної актуальності. Так, видатний філософ ХХ століття Мартін Гайдеггер стверджував, що питання про буття і його роз'яснення Парменідом зумовили долю західного світу. З одного боку, у соціокомунікативний й культурно-світоглядний процес трансформується уявлення про існування за межами видимих речей невидимого світу, найкращого, гармонійно, де все є Благо, Світло, Добро, Справедливість. Європейська культура сприйняла це знання з ентузіазмом й протягом багатьох століть стимулювала здатність суспільної думки працювати в соціокомунікативному просторі, який не має почуттєвих уявлень. З іншого боку, якщо існує «справжнє» буття, то земне життя не є «справжнім» і тому має потребу у перебудові, що наближає його до світу «справжнього». Різного роду соціальні утопії, якими наповнена соціокультурна історія Заходу, з'явилися своєрідним ментальним наслідком світоглядного прагнення до «справжнього» буття. Така перебудова земного буття реалізовувалася через трансформацію міжкультурних комунікацій двома шляхами: перший був орієнтований на практичне, зовнішньо-речове: обряди в релігії, державний устрій, спосіб соціально-економічного життя. Це – шлях бунтів і революцій, що припускав страту «несправжнього» буття й будівництво на його «уламках» «справжнього світу загальної Рівності, Справедливості, Волі й Братерства». Другий шлях боротьби з «недійсністю» буття – шлях перетворення не зовнішнього, а власного духовно-морального внутрішнього світу. Люди, які стали на цей шлях, прагнуть переробити ані державний устрій, ані соціально-економічне життя суспільства, але самих себе.

Міжкультурні комунікації ХХ століття характеризувалися «хрестовим походом проти розуму», що свідчило про розрив з античною традицією. «Наше учнівство в греків скінчилося: греки не класики, – заявив на початку століття іспанський філософ-ідеаліст Ортега-і-Гассет, – вони просто архаїчні й звичайно ж... завжди прекрасні. Цим вони особливо цікаві для нас. Вони перестають бути нашими педагогами й стають нашими друзями. Давайте станемо розмовляти з ними, станемо розходитися з ними в самому основному». По-перше, це грецьке розуміння буття як чогось сутнісного, незмінного, нерухливого, субстанціонального. Онтологічні засади міжкультурної комунікації в умовах формування і розвитку науково-інформаційного суспільства характеризуються відмовою від будь-якого роду субстанціональності. По-друге, відмова від визнання розуму як опори людського існування стає нормою філософування у ХХ – ХХІ столітті. У соціокомунікативному просторі ХХ - ХХІ століття розуму

взагалі було відмовлено в кредиті довіри з боку людини й суспільства. Відмова від античної традиції в розумінні буття має серйозні культурні наслідки. Відмовившись від Бога («Бог помер» – Ніцше), не сподіваючись більше на розум, людина залишилась один-на-один зі своїм тілом [7; 8]. Почався культ тіла, що змінив культ духу й розуму, а це – головна ознака язичництва. Неоязичництво кінця ХХ – початку ХХІ століття швидко поширилося завдяки засобам масової інформації. На зміну «онтологічному нігілізму» (М. Гайдеггер) [6] прийшло заперечення розуму й розумності людського існування. Психологічний портрет сучасного європейця, «світогляд якого не містить ані опори на Бога, ані опори на розум, малює Ортега-І-Гассет: «людина нагадує розбещену дитину із властивим їй безперешкодним зростанням життєвих запитів» і, отже, невтримною експансією власної натури», а також «уродженою невдячністю до всього, що дало їй життя й що полегшило її існування». Філософ порівнює сучасну людину з «дикуном, що сказився», тому що «нормальний» дикун шанує віру, дотримується релігійних норм, табу, традицій, заповітів і звичаїв [9].

У ХХ – ХХІ столітті люди намагаються піти від переживання страху, що супроводжує розчарування в можливостях розуму бути опорою, правила, які створюються людьми, ними ж і змінюються. Наше століття рекомендує людям не бути дуже серйозними, тому що ніхто не знає, як правильно жити, ніхто не вправі диктувати, яким повинно бути життя. Усе виправдано тим, що нічого в цьому світі немає постійного. Треба жити, пам'ятаючи, що ні в чому немає опори, не існує таких цінностей, що можуть виступати як еталони істинності й міри буття. Зміна світогляду у ХХ -ХХІ століттях спричинила не тільки нову постановку питання про буття, але й перегляд стилю інтелектуальної діяльності. З'явилася філософія постмодерну, що є відмовою від грецької традиції, яка виявила той факт, що у світогляді людей, їхньому менталітеті відбулися глибинні зміни. Постмодерн у філософії – це трансформація класичного образу філософії, тому не можна вважати, що постмодерн прийшов на зміну модерну й що в хронологічному порядку він є щось, що виникає після модерну [3]. Постмодерн у філософії живе поруч із класикою, як К'єркегор, наприклад, жив поруч із Гегелем, прийняв його діалектику, щоб потім зруйнувати її [4]. «Усе дозволено», «нічого не гарантовано» – головний пафос свідомості постмодерна. «Сакральне» і «підвищене» сприймаються як ілюзії людей, ієрархія «тіло – душа – дух» зруйнована, а духовність і щиросердність сприймаються як ознаки слабкості [5].

Висновки. Онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації в умовах формування і розвитку науково-інформаційного суспільства характеризуються тим, що світ повсякденності перетворюється в головну цінність і тему філософських міркувань. У цьому світі панують тимчасові інтереси кінцевих емпіричних індивідів, кожний з яких вважає себе

законодавцем своїх етичних, естетичних, політичних прагнень. Добро, Істина, Краса – ці Абсолютні цінності – відтиснуті на периферію суспільного індивідуального життя й свідомості. У філософії постмодерна людині рекомендовано не тішити себе ілюзіями із приводу знаходження нових цінностей (адже колишні, як ми відзначили, остаточно зруйновані), а просто сприймати життя як воно є, без спроб диктувати, яким йому бути. Філософія більше не працює з категоріями «сутність», «закон», «причина» тощо, на підґрунті яких відтворювався стійкий порядок буття, його визначеність. Головною характеристикою суспільства й природи оголошується невизначеність. Виникає самостійний науковий напрямок – синергетика, що виходить із визнання принципу саморуху матерії та виникнення порядку з безладдя, хаосу. Отже, постмодерністська філософія у своєму розумінні буття не починає, а завершує стару лінію розвитку саме того соціокультурного простору, в якому «бог помер».

Список використаних джерел

1. Аксьонова В.І., Скловська О.І. Філософія. Змістовий модуль 1. Тема 4. Онтологія. Філософське розуміння світу. Діалектика – всезагальна теорія розвитку. Навчально-методичний посібник до колоквиумів, семінарів, конференцій, круглих столів, диспутів, дискусій та організацій самостійної роботи з вивчення курсу студентами та курсантами всіх форм та напрямів навчання. Кропивницький: ЛА НАУ, 2018. 38 с
2. Аксьонова В.І., Скловська О.І. Феномен міжкультурної комунікації в контексті культурної глобалізації: історико-філософський аспект. Навчально-методичний посібник. Для студентів та курсантів денної та заочної форм навчання. Кіровоград: ДЛАУ, 2011. 128 с.
3. Аксьонова В.І., Скловська О.І. Синергетична парадигма управління соціальними процесами в умовах глобалізації в контексті філософії науки. Навчально-методичний посібник. Для студентів та курсантів денної та заочної форм навчання. Кіровоград: ДЛАУ, 2011. 36 с.
4. Аксьонова В.І. Соціокультурні перспективи ціннісного аспекту модернізації професійної сторони буття в інформаційній системі громадянського суспільства на цивілізаційному зламі. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Модернізація Вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції. (м. Кропивницький, 19-20 травня 2021 року). Кропивницький: ЛА НАУ, 2021. С. 221-227.
5. Аксьонова В.І. Соціокультурний контекст інформаційного суспільства – феномен соціальної активності особистості. Наукове пізнання: Методологія та технологія. Філософія. Вип.1(45). 2020. ДЗ «ПНПУ ім. К.Д. Ушинського»: «Гельветика», 2020. С. 11-19. Фахове видання з філософських наук.

6. Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити. Харків: Фоліо, 1998. С. 313 - 332.

7. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра: Книга для всіх і для нікого / пер. з нім. Л. Гринюк. Коломия: Галицька накладня Я. Оренштайна, 1910. 510 с.

8. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / пер. з нім. А. Онішко. Львів: Літопис, 2002. 320 с.

9. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. Вибрані твори. К.: Основи, 1994. С.15-139.

10. Скловський І.З., Аксьонова В.І. Трансформація українського суспільства на зламі тисячоліть (теоретико-методологічний аспект). Перспективи. Соціально-політичний журнал. №1. 2022. С.41-48.

Козобродова Діна Михайлівна, кандидат філософських наук, докторант кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ НІВЕЛЮВАННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПСИХОМІРНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ З КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЗИЦІЙ ПСИХОСИНЕРГЕТИКИ

Ми усі розуміємо, що живемо в сучасному світі, який власноручно створили та продовжуємо створювати.

Але останнім часом ми бачимо як швидко в наше життя проникла цифра, розвиток цифрових технологій [3,7]. Який вже почав конкурувати з людиною, змінюючи засоби спілкування, систему освіти, та взагалі всі сфери життя людини. Тим самим створюючи нове цифрове середовище, котре діє по зовсім іншим принципам та законам.

Мета нашої роботи продемонструвати погляд на творчість з позицій психосинергетики [1,2,4] та показати за рахунок чого творчість може допомагати сучасній людині в її взаємодії з цифровізацією [3,5,7].

Проблема творчості всебічно і глибоко вивчалася з боку різних аспектів та у різних соціально-гуманітарних дисциплінах: філософії, лінгвістиці, психології, соціології тощо.

І це починається ще з періоду античності. Античні філософи її розглядали з двох позицій: з однієї- як божественне діяння, з іншої- як людське ремесло, що потребує умінь та навичок.